

De Vriendenkring

*Maandblad van de Nederlandse Quakers,
het Religieus Genootschap der Vrienden*
91e jaargang nr. 9, oktober 2020

Amnesty International groep, tijdens de Walk of Peace. zie blz 3

De Vriendenkring

ISSN: 0167 – 3807

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Abonnementsprijs: Nederl.: **€30,00 per jaar**

Europa en Wereldwijd **€45,00 per jaar**

Helaas moeten we per 1 jan 2021 de buitenlandse abonnementen verhogen tot €75,- per jaar wegens sterk gestegen portokosten.

Email abonnement (PDF) €5,00 per jaar

Deze Vriendenkring is gedrukt op milieuvriendelijk papier met deze drie certificaten

Het gebeurt helaas weleens dat abonnees vergeten te betalen. Maak daarom van de betaling van het abonnement een periodieke overmaking.

Bankrekening: (IBAN) **NL65 TRIO 0212 3772 64** t.n.v. Quakers te Amsterdam met vermelding van 'Abonnement De Vriendenkring'. Voor buitenland: (BIC) TRIONL2U

Nieuwe abonnees, adreswijzigingen en betalingen email:

vriendenkringredactie@gmail.com

Redactieleden:

Eindredactie: Sytse Tjallingii, Van Nispensingel 5, 8016 LM, Zwolle, tel. 038-4608461/06-40030923.

Email: vriendenkringredactie@gmail.com,

Schrijver: Hylkia Nieuwerth

Redactielid: Els Ramaker

Correctie: Hylkia, Els en Frieda Oudakker.

Voor abonnees met gezichts- of leesproblemen was er een gesproken versie van De Vriendenkring. Als je hier behoefte aan hebt neem dan contact op met de redactie.

Kopij voor De Vriendenkring is heel erg welkom voor de 15^e van iedere maand! (Tenzij anders afgesproken).

De Vriendenkring staat in kleur op de website, waar je nog een schat aan aanvullende en actuele informatie over de Quakers vindt. Bezoek daarom geregeld de Quaker website:

www.Quakers.nu

De Nederlandse Quakers hebben twee Facebookaccounts:

Quakers Nederlandse Jaarvergadering (openbaar)

Nederlandse Jaarvergadering (besloten, wil je lid worden mail dan naar de redactie:

vriendenkringredactie@gmail.com

In dit nummer:

<i>Van de redactie</i>	4
<i>Sta even stil</i>	5
<i>Onze Gids voorbij lopen ?</i>	6
<i>Syncretisme</i>	8
<i>“Vier Deuren naar de Wijdingssamenkomst”</i>	10
<i>Elizabeth Fry- Gurney (1780-1845)</i>	12
<i>Vredeswandeling Zwolle</i>	14
<i>Saamhorigheid</i>	16
<i>There is a spirit which I feel</i>	18
<i>Netwerken in de Vredesweek</i>	20
<i>Remedie tegen haat: contact met onze vijand</i>	21
<i>Liederen in de nacht</i>	25
<i>Kinderen en Eenzaamheid</i>	26
<i>Traangas en mensenrechten</i>	28
<i>Spiegelreis</i>	31
<i>Racisme de wereld uit</i>	32
<i>Privilege en de pandemie</i>	34
<i>Via Braziliaanse sloppenwijken naar de Groningse opvangboot</i>	37
<i>Vrienden in het hele land</i>	38
<i>Waar zijn Quakerbijeenkomsten?</i>	39
<i>Licht in de natuur</i>	40

Faith and Practice 20.67.

And all Friends take heed of jars and strife, for that is it, which will eat out the Seed in you; therefore let not that harbour in your bosoms, lest it eat out the good in you, and ye come to suffer in your own particulars. Therefore dwell in love and life, and in the Power and Seed of God, which is the honourable, royal state.

George Fox,

En alle Vrienden let op wanklanken en strijd, want dat is het, dat het Zaad in u zal opeeten; laat daarom dit geen schuilplaats in je binnenste vinden, opdat het niet het goede in u opeet, en gij zult lijden aan uw eigen kleinigheden. Blijf daarom in liefde en leven, en in de kracht en het zaad van God, dat de eerbare koninklijke staat is.

Van de redactie

Vanmorgen een uitspraak van George Fox gelezen (zie blz 3). Dat citaat eindigt met (vrij vertaald) “..... *Blijf daarom in liefde en leven, en in de kracht en het zaad van God, dat de eerbare koninklijke staat is.*”

Op de plaats van de stippels staat wat je allemaal niet moet doen. Mijn ervaring is dat mijn hele leven hierom gaat: hoe ga ik om met wat ik niet wil, niet goed vind. En hoe ga ik naar wat ik wél wil en juist wel goed vind: ‘liefde en leven en de kracht van dat van God in mij’.

Een mooi voorbeeld van dit dilemma maakte ik dinsdagavond mee. We gaven een training aan een groep van elf cursisten in een zaal in een kerk in Zwolle. We waren hier voor het eerst. Het was een prachtige ruimte, maar naast ons was een andere groep met een flexibele tussenwand er tussen. Vooral tijdens een stille geleide visualisatie was het geluid van de andere groep zo sterk dat mijn aandacht er steeds naartoe getrokken werd. Ik dwong mezelf iedere keer dat weer los te laten, maar dit lukte slechts voor korte tijd. Ik ergerde me aan mezelf en aan de andere groep.

Na afloop van de avond ging ik vol met ergernis naar de andere groep. Terwijl ik er naar toe liep, bedacht ik me dat zij ook wel eens last van ons gehad zouden kunnen hebben. Dat was een belangrijke ommezwaai. Het bleek inderdaad zo te zijn. Zij hadden waarschijnlijk evenveel last van ons als wij van hen. We hadden meteen een goed contact en vroegen de koster wat er aan te doen was. Die zag na inspectie van de tussenwand dat deze niet goed was neergezet en kon meteen verbetering aanbrenge.

In het nieuws kom je dit dilemma voortdurend tegen. Waar geef je aandacht aan? Dat mensen met een migratie achtergrond oververtegenwoordigd zijn in de criminaliteit? Of geef je er aandacht aan dat deze cijfers de laatste jaren van 5% naar 2,4% zijn gedaald? Dus de positieve trend. Een ander voorbeeld dat de tweede generatie mensen met een migratie achtergrond veel meer arbeidsparticipatie hebben en veel hoger zijn opgeleid dan de eerste generatie. Prima om onze neigingen te erkennen. Het is wel belangrijk zoals George Fox zegt om meer aandacht te geven aan liefde en leven, want dát willen we versterken.

In deze Vriendenkring vind je er veel voorbeelden van: het negatieve erkennen en het positieve meer aandacht geven, versterken en dit actief ondersteunen.

Ik wens je toe dat het lezen in deze Vriendenkring je versterkt in je ervaring van de essentie van het leven: Liefde en Leven.

Sytse Tjallingii

Sta even stil

Gedicht van Liselore Gerritsen voorgelezen door de schrijver in de laatste LC vergadering vanuit de stilte een:

Sta even stil

Draai je niet om

En kijk ook niet vooruit

Tel de seconden

Niet de uren

Adem in en uit

Sta even stil

En leg je armen

Langs je eigen lijf

Voel je voeten

Op de aarde

Want dit is je verblijf

Sta even stil

En weet het weer

Leg het nooit iemand uit

Aan liefde

Is niets uit te leggen

Adem haar in en uit

Onze Gids voorbij lopen ?

Citaat van de maand, door Willem Furnée

En daarom, Vrienden, laten we oppassen dat we onze Gids niet voorbij lopen, maar ook dat we niet achterop geraken. Want wie zich haast kan de weg kwijtraken en degene die achterop raakt kan de Gids uit het oog verliezen.*

William Penn, 1644-1718

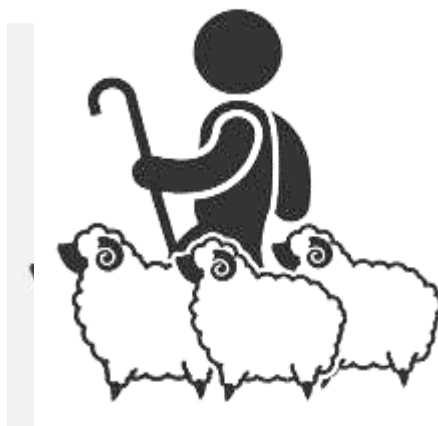

Eén van de belangrijkste aspecten van de Quakerbeweging is de manier van besluitvorming. Het was een geniale vondst van George Fox om besluiten te laten nemen door groepen die zich in stilte openstellen voor de ingevingen van de innerlijke Gids. In de sfeer van zo'n meditatieve samenkomst wordt de invloed van het ego afgezwakt en opent de ziel zich voor het Al, de Kosmos, God, het Innerlijk Licht, en groeit het gevoel van verbondenheid.

Wie heeft na een Zakenvergadering nooit eens het gevoel gehad dat een besluit te snel werd genomen of dat er te lang gewikt en gewogen werd over een vraag waarop iedereen eigenlijk het antwoord al wist. Ongeduld en overdreven zorgvuldigheid zijn de valkuilen van ieder besluitvormingsproces en dat geldt ook voor de Quaker-methode.

Bij een groot deel van te nemen besluiten spelen zowel spirituele als rationele overwegingen een rol. Zeker in zo'n geval is een goede voorbereiding van de besluitvorming essentieel. Immers een oordeel over de inhoudelijke kant vraagt meestal expertise. Het spirituele aspect vraagt vooral stilte en verdieping.

Het is misschien goed om naast de uitdrukking Zakenvergadering een term als 'Stille Samenkomst voor Zaken' te hanteren. In de Zakenvergadering

worden dan de rationele aspecten van een voorstel besproken en in de Stille samenkomst voor Zaken komen de emotionele aspecten aan bod. Het citaat van William Penn heeft mij tot mijn eigen verbazing geïnspireerd tot deze misschien wat ongewone bijdrage die na (vier eerdere pogingen) het licht zag.

Het gaat mij aan het hart dat ‘Stille Samenkomsten voor Zaken’ door sommigen als saai en te tijdrovend worden beschouwd, terwijl deze vergaderingen een ‘religieuze ervaring’ kunnen opleveren als er werkelijk vanuit een innerlijke bewogenheid aan deelgenomen wordt.

Een Stille Samenkomst voor Zaken baart: ‘Vruchten van de Geest: Vrede, Geduld, Vriendelijkheid, Goedheid, Vertrouwen, Zachtmoedigheid, Zelfbeheersing’ **

**Wherefore, brethren, let us be careful neither to out-go our guide, nor yet loiter behind him; since he that makes haste, may miss his way, and he that stays behind, lose his guide.*

William Penn, 1644-1718, Bron: quakercenter.org/quaker-quote-archive

*** Brief aan de Galaten 5:22-23*

*De vrucht van de Geest
is liefde, vreugde en
vrede, geduld, geloof,
zachtmoedigheid en zelf-
beheersing. Er is geen
wet die daar iets tegen
heeft.*

Syncretisme

Door Gerard van den Dool

Vanochtend had ik weer 'ns een geanimeerd gesprek met Joost, m'n favoriete leverancier van Hollandse Nieuwe (ooit eens 'stiekem' aangevuld met Deense, afkomstig van Esbjerg). We spraken over de door Joost verfoeide Herziene Statenvertaling (HSV), want die zou water bij de wijn doen. Nee, slechts de door God zelf geïnspireerde Statenvertaling (SV) is correct. Op m'n tegenwerping, dat het 16/17e-eeuwse woordgebruik (overmits, mitsgaders, enz. enz.) en sommige in de SV gebezigde uitdrukkingen en zegswijzen veelal niet meer voor ons begrijpelijk zijn, gaf Joost de dringende raad om ook daarvoor de hulp van Gods Geest in te roepen.

Statenvertaling van 1637

Voorts kwam de leer ('het stuk') van de (in de Bijbel inderdaad gefundeerde) uitverkiezing ter sprake. Joost onderstreepte, dat aanvaarding van Jezus als Gods Zoon en Middelaar de volstrekt Enige Weg tot Zaligheid is, zowel voor Christenen als voor Joden en Moslims. En uiteraard voor alle (andere) volkeren op aarde.

Hier scheidden onze wegen. Want, sprak ik tot Joost, we moeten niet op Gods Rechterstoel gaan zitten. Ik doe dus een stapje terug. Ik houd de mogelijkheid open, dat Joden en 'zelfs' Moslims ons nog zullen voorgaan bij het betreden van het Vrederijk.

Ik geloof heilig in het Syncretisme: zoiets als “Alle wegen leiden naar Rome”. Ik geloof dat alle (sub)culturen een deel van de Universele Waarheid in zich dragen. Daarom bestudeer ik naast de Bijbel tevens andere heilige boeken en geschriften, zoals de Koran. Elke moslim (in de Arabische cultuur geldt het als ongewenst voor een man om ‘een loslopende vrouw’ aan te spreken) begroet ik vriendelijk in het Arabisch met de uitroep *el-Hamdoe lie-’l-llâh! De eer aan God!* Dat is een ‘kreet’, afkomstig uit de eerste Soera (het eerste hoofdstuk) in de Koran. Die eerste Soera is tevens de geloofsbelijdenis van iedere moslim(a). Ik heb vaak diepe verwondering, gevolgd door grote waardering, ondervonden bij het ‘reciteren’ van die ‘kreet’, die wekelijks klinkt uit de mond van de imam.

Wat deksels fijn om Quaker – Vriend – te (mogen) zijn, want daarmee ben ik dus geen kerkse Christen. Dat verschaft me de vrijmoedigheid om naar believen bruggen te leggen over scheidslijnen tussen culturen en religies. En daardoor heb ik (de) kans gezien om met mensen uit allerlei culturen goede betrekkingen aan te gaan.

M'n woonplaats Wageningen fungeert voor mij als een ‘openlucht-encyclopedie’. (Ik woon er al ruim veertig jaar. Met veel genoeg!) Als men mij in Wageningen de weg vraagt, zeg ik nooit zoiets als ‘twee straten rechts, één links’, maar bied ik aan om de ander even naar het gewenste adres te begeleiden, onderwijl beleefd informierend naar zijn of haar herkomst. Daardoor heb ik diverse ‘inkijkjes’ gekregen in allerlei culturen. Wereldwijd!

“Vier Deuren naar de Wijdings-samenkomst”

Van William Tabor Pendle Hill pamphlet nr. 306 (1992).

Vertaald door Frieda Oudakker

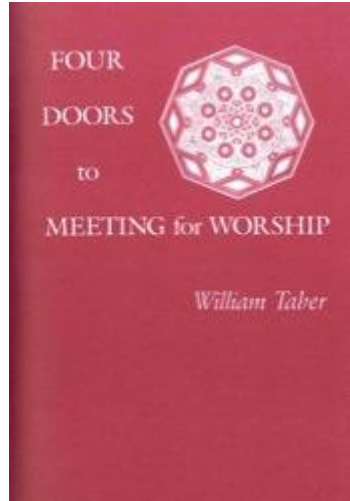
Inleiding.

“Sommige mensen ‘vinden het’ bijna meteen als ze hun eerste ‘Samenkomst met God’ van de Vrienden bijwonen. Zodra zij in Stilte gaan zitten voelen zij zich bijeen in een Levende Tegenwoordigheid. Zij weten dat zij tenslotte Thuis zijn gekomen. Anderen kunnen die eerste Quaker eredienst ervaren als moeilijk en vreemd, maar iets blijft hen aantrekken, totdat ze geleidelijk komen tot een steeds rijker wordende ervaring van dit Samenzijn. En sommige mensen – óók gebóren Quakers – lijken het helemaal nooit te vinden. Soms gaan ze over tot andere vormen van eredienst of soms houden ze het plichtsgetrouw en hoopvol bij deze traditionele Quaker vorm.

Het woord ‘worship’ zoals we het kennen vanuit het Angel-Saksisch, is een samenvoeging van de twee woorden worth (waarde) en ship (schip – als vorm van transport /zending). Het betekent waarde geven aan dát wat het verdient. Een synoniem ervoor is aanbedding - een intense en liefdevolle focus op dat wat het meest geliefd en belangrijk voor ons is.

In schijnbare tegenstelling met de gebruikelijke stilte in een Quaker samenkomst is ‘worship’ een actief werkwoord. In de loop van bijna tweeduizend jaar heeft de eredienst van de meeste Christelijke kerken veel actieve vormen omvat: een uitgesproken gebed, gelegenheid tot privé belijdenissen en uitingen van berouw, tekst lezing, preken, het zingen van liederen, de communie, zowel als knielen, opstaan, buigen en andere fysieke activiteiten. Een sleutel om de Stille Quaker bijeenkomst het best te begrijpen is je te realiseren dat de uiteindelijke focus van de Christelijke eredienst bijna altijd het gebruik van de communie / het avondmaal is geweest.

De geschriften van George Fox en veel andere Vrienden wijzen op communie als centraal in ‘Quaker worship’. Hoewel er veel gepreekt werd in de vroege Quaker bijeenkomsten, was het allemaal met één doel: “de toehoorders naar Christus brengen en ze daar laten”.

Als we eenmaal die ervaring van Gemeenschap zijn binnen gegaan, realiseren we ons dat we het niet creëerden door onze eigen actie van aanbidding. Alles wat we deden was binnengaan in een werkelijkheid die er altijd geweest is, vanaf het begin der tijden, wachtend op ons om ons daarbij te voegen, want: “In den beginne was het Woord”. Devote zielen hebben door de geschiedenis heen deze realiteit ervaren, deze *Logos*. Het is er altijd, binnin ons en om ons heen, voor ons beschikbaar als een onzichtbare stroom waar we iedere moment in kunnen stappen. Het hart van de Stille Samenkomst is gemeenschap met deze onzichtbare maar eeuwige stroom van werkelijkheid, waarin de levende en eeuwige Christus is. Die Gemeenschap met God kan ieder moment van de dag of nacht betreden worden, als we klaar zijn om in die stroom te stappen, óf door de genade van God, óf door ons eigen grote verlangen (waarin ook sprake is van de genade van God) Eén manier om die stroom in te gaan is je voor te stellen dat je door een serie van 4 stadia of deuren gaat, die leiden naar de Stille Samenkomst.”

In de volgende artikelen worden die vier ingangen besproken: *de deur ervóór, de deur naar binnen, de innerlijke deur en de deur erna*. Verdere uitwerking daarvan komt in de volgende Vriendenkringen.

Verantwoording:

Ik merk dat ik bij vertaling van Engelse spirituele teksten vaak moet zoeken naar Nederlandse woorden. Die pakken vaak net niet de essentie van het Engelse woord. In deze inleiding, over onze ‘Wijdingssamenkomst’, gebruik ik dan ook verschillende vertalingen voor ‘worship’ of ‘meeting for worship’.

Afhankelijk van de context in de zin vertaal ik het met: Wijdingssamenkomst, Stille Samenkomst, Samenkomst met God, eredienst, Quaker Samenkomst, aanbidding, Gemeenschap met God.

Reacties zijn welkom.

friedaoudakker@gmail.com

Elizabeth Fry- Gurney (1780-1845)

In 'Quakers en ik'

door Marlies Tjallingii

Op donderdag 17 september hadden we onze avond "Quakers en ik" over Elizabeth Fry. We gebruiken de tekst van Quaker geloven en Werken. We zijn met zes Vrienden in een digitale bijeenkomst. Dat hadden we in februari niet kunnen bedenken, terwijl het idee er al lang was om dit soort bijeenkomsten te organiseren! We zitten dicht bij elkaar met een scherm ertussen. Het geeft een sfeer van nabijheid. We laten de gedachten en ideeën van Elizabeth door ons heen gaan. Als Quakers was het gezin Gurney vrijzinnig: ze maakten muziek, lazen poëzie en Voltaire. De kinderen vonden de Quakersamenkomsten heel saai. Als William Savery een Amerikaanse Quaker op bezoek komt in de meeting, wordt Elizabeth geraakt. In haar dagboek omschrijft ze het als volgt: "Ik heb gevoeld dat er een God is."

Elisabeth Fry-Gurney (1780-1845)

Dit leidt ons tot de vraag: "Wanneer heb jij ervaren dat er een God is?" Eén van ons zegt: "Dat is een heel intieme vraag". Samen gaan we de intimiteit van de vraag aan. We delen onze ervaringen. Er komt naar boven dat de ervaring in ons bloed en genen zit. Ook dat sommigen dit niet hebben ervaren, of wel als kind, toen nog open voor mystiek. Of na een intensief cursusweekend. Ook leidt het tot de vraag: "Wat of wie is God?" De ervaring van Elizabeth is een hele diepe ervaring, die haar hele leven verandert!

*Wat je veel ruikt, ruik je niet meer
Wat je veel ziet, zie je niet meer
Dat is niets om je zorgen over te baren
Maar heel misschien kan het verklaren
Dat velen g.d niet meer ervaren!*

Erik Dries

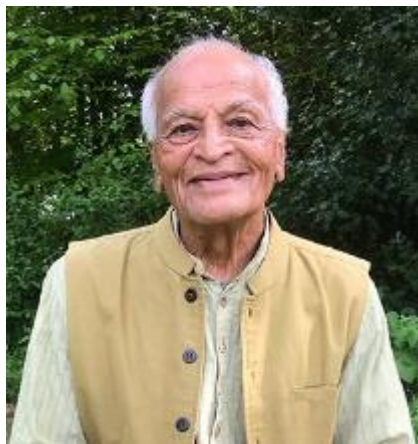
Een andere vraag is: "Wie heeft jou geïnspireerd op een manier zoals William Savery Elizabeth heeft geïnspireerd?" Deze vraag gaf een mooie onderlinge verbinding, ook naderhand via e-mail uitwisseling. We deelden enkele voorbeelden van een inspirerende personen. Tich Nath Han, een Vietnamese monnik die verscheidene Boeddhistische kloosters

stichtte in de Westerse wereld, door zijn verstilde manier van Zijn. Ook Satish Kumar was een inspirerende persoon. Hij maakte een vredeswandeling van 8000 mijl (zie kader).

Enkele jaren na het lezen van een krantenartikel over Bertrand Russells burgerlijke ongehoorzaamheid tegen de atoombom, voelden Satish en vriend EP Menon zich op dezelfde manier geroepen om een 'vredeswandeling' te maken van achtduizend mijl van India naar de vier nucleaire hoofdsteden van de wereld. Zonder geld bij zich en afhankelijk van de vriendelijkheid en gastvrijheid van vreemden, liepen ze van India naar Amerika. Via Moskou, Londen en Parijs. Zijn reis was om een bescheiden pakje 'vredesthee' te bezorgen aan de toenmalige leiders van de vier kernmachten ter wereld.

<https://upliftconnect.com/warrior-to-pilgrim-satish-kumar>

Tijdens ons gesprek ware we verbaasd over de energie die Elizabeth had om de dingen te doen die ze heeft gedaan. Haar eigen uitleg van de Quaker eenvoud (plain)! Dat hoefde niet in saaie grijze kleding, maar wel in de acties die ze ondernam. Lesgeven aan kinderen die niet naar school konden, vrouwen in gevangnissen op zoeken en een vak leren. Gevangen behandelen als mensen maakt dat ze mensen zijn of meer/weer mens worden. Dit lijkt op hoe het gevangenis wezen in Noorwegen werkt. Behandel je gevangenen als criminelen, dan worden ze nog criminele. Behandel je gevangenen als mensen dan worden ze mensen die goed functioneren in de maatschappij.

Satish Kuma

Ik was ontroerd bij het vertellen over Christopher Dye die in de gevangenis zit in Tennessee, zie de Vriendenkring van februari 2020. Ik ontdekte tijdens het gesprek dat de briefwisseling met hem belangrijk is voor mij en dat hij mij veel te leren geeft. Hij is een bron van inspiratie voor mij. De lessen van Elizabeth Fry zijn nog heel actueel in onze tijd!! Er is nog veel hervorming van het gevangenis wezen nodig!

De volgende bijeenkomst van Quakers en ik is donderdag 22 oktober van 19.30 – 21.00. We zullen ons dan laten inspireren door de dichter John Greenleaf Whittier. Ook over hem vind je een hoofdstuk in Quaker Geloven en Werken.

Je kunt je aanmelden via: marlietjallingii@home.nl

Vredeswandeling Zwolle

Door de redactie

Op meerdere plekken in Nederland vond tijdens de Vredesweek een *Walk of Peace* plaats, ook in Zwolle. In 2020 was de Zwolse *Walk of Peace* op zaterdag 19 september. We verzamelden vanaf 13.30 uur bij de groene Engel op de Grote Markt. De wandeling was 3 kilometer met onderweg gesprek en verhalen over 'Vrede verbindt over grenzen'. De groep van Amnesty die te zien is op de foto van de voorkant van deze Vriendenkring, stond aan het begin van de Vredeswandeling en vertelde een indringend verhaal over het werk van Amnesty in het kader van 'Vrede verbindt verschil'.

Zo'n 25 deelnemers van verschillende leeftijden en nationaliteiten deden mee. In enkele groepjes werd in het Engels gecommuniceerd. Er was veel interactie en levendige discussie over de dilemma's uit het verleden die nog bepalend zijn voor de vrede in de toekomst!

Voorbeeld van de informatie bij één van de stopplaatsen: Stopplaats 1 Grote Kerkplein/Gemeentehuis.

Thema Machtigen en Machtelozen

Vershil: In Duitsland had de Nationaal Socialistische Partij de macht, de joden waren de machtelozen. Hitler had in Duitsland de macht veroverd in een tijd waarin het Duitse volk leed onder werkloosheid, armoede en vernerding van de Eerste Wereldoorlog. Hitler veranderde Duitsland van een beginnende democratie, de Weimarrepubliek, tot een totalitaire staat met hemzelf als de absolute dictator, die elke tegenstand tegen zijn regime op meedogenloze wijze de kop indrukte. De kern van de racistische nazi-ideologie was dat het 'Arische ras' als 'Übermensch' moest worden gecreëerd. Dat leidde tot de systematische uitroeiing van miljoenen die als 'Untermenschen' gezien werden, zoals Joden, maar ook de Slavische volkeren, Roma, gehandicapten en homoseksuelen.

Vrede maken door verschillen te verbinden had veel eerder in Duitsland al moeten plaats vinden en is mislukt, waardoor het fascisme daar kon opkomen. De machtigen waren in 1940 de Duitse Bezettters met hun militaire overmacht.

De Zwolse gemeenteraad werd aan de kant gezet. Van Walsum, burgemeester van Zwolle, had

Burg. van Walsum wilde niet meewerken met de Duitse bezettters

vrijwel geen macht meer, toch nam hij het in Zwolle op voor de Joodse inwoners die machteloos waren. Hij weigerde de Duitse bezetter toegang tot het bevolkingsregister om Joodse burgers van Zwolle te beschermen. Van Karnebeek werkte met tegenzin wel mee met de Duitsers en voorkwam hiermee dat er een NSB burgemeester werd benoemd. Uiteindelijk in 1944 wilde hij ook niet meer doen waartoe de Duitsers hem wilden dwingen, nadat driekwart van de Zwolse Joden was afgevoerd naar de vernietigingskampen.

Vraag: Wat zou jij doen? Risico lopen of gehoorzamen?

Enkele foto's van de Walk of Peace op zaterdag 19 september in Zwolle

uitleg over de geschiede-

*Dialogo over
het dilemma*

Saamhorigheid

Tijd voor een universeel basisinkomen

*bewerking van een artikel in Around Europe van Lena Hofmaier
door Peter van Leeuwen*

De ellende die de pandemie teweeg brengt is nog lang niet voorbij. Als de Vriendenkring van oktober op de deurmat ligt, zijn er al weer nieuwe onzekerheden. Nieuwe “lockdowns” nadat Europese landen de pandemie aardig onder controle kregen en maatregelen flink werden versoepeld. Hoe het in oktober zal zijn weten we nog niet al zijn er voortekenen van een tweede golf. Wel weten we dat de economische problemen groot zijn en voorlopig zullen blijven. Saamhorigheid én vindingrijkheid blijven nodig.

Een onderwerp van veel lopende discussies, met name in Europa, is het concept van een Universeel Basis-Inkomen (UBI), ook wel burgerinkomen genoemd, en wat dat in de praktijk kan betekenen. Net als bij andere modellen voor het verstrekken van sociale zekerheid, zoals de verzorgingsstaat in Nederland, kan de implementatie van een universeel basisinkomen sterk variëren, afhankelijk van de prioriteiten van de regering, die het invoert. Bij een recent experiment in Finland, van 2017 tot 2018, werden maandelijks betalingen van € 560, - beschikbaar gesteld aan 2000 werkloze burgers tussen de 25 en 58 jaar. Deze betalingen waren onvoorwaardelijk en hadden een positief effect op het welzijn en maakten het opnieuw vinden van werk makkelijker. Het experiment werd geen onverdeeld succes. Het kwam op een moment dat Finland kort daarvoor wetgeving had aangenomen die de toegang tot werkloosheidsuitkeringen beperkte, bekend als het ‘activeringsmodel’. Dit laat de complexiteit zien bij het implementeren van UBI naast bestaande wetgeving en het afstemmen ervan op de behoeften van kwetsbare en diverse gemeenschappen.

Zou UBI dan wel kunnen helpen als reactie op de COVID-19-crisis?

We weten dat Spanje één van de meest zwaar getroffen landen is. De Spaanse regering heeft nu een beleid ingezet, dat voor sommige groepen al een soort basaal inkomen garandeert, om financiële zekerheid te bieden aan mensen met geen of een laag inkomen. In aanmerking komende ontvangers moeten tussen 21 en 65 jaar oud zijn. Overlevenden van misbruik en mensenhandel kunnen ongeacht hun leeftijd de uitkering ontvangen.

Dit is een voorbeeld van een regering die ervoor kiest de behoeften van de kwetsbaren te erkennen en in hun economie rekening te houden met sociale rechtvaardigheid. Spanje was ook al verder gegaan dan een aantal andere

landen bij het bieden van bescherming aan degenen die op de vlucht zijn voor vervolging.

In landen als het VK kunnen mensen zonder een vaste immigratiestatus, zoals asielzoekers, geen beroep doen op openbare middelen. Terwijl asielzoekers in enige basisvoorzieningen worden voorzien, zijn veel arme asielzoekers afhankelijk van lokale goede doelen.

In Nederland is er ook een voortdurende discussie over de mogelijke voordelen van UBI. Uit een in mei 2020 door I&O Research gehouden peiling blijkt 36% voor en 32% tegen, een jaarlijks grotere groep voorstanders. Die vormen ook een meerderheid in zeven politieke partijen (GroenLinks, D66, PvdD, SP, PvdA, CU en FvD). Het gaat dus geleidelijk de goede kant op. Nu ook Duitse onderzoekers een groep mensen een UBI gaan geven, zal de druk voor een Europese aanpak vast toenemen.

Behalve UBI bestaan er ook andere vormen waarin die economische rechtvaardigheid gezocht wordt. Zo wordt er in Amsterdam een zogenaamd “*donut economie model*” in de praktijk ontwikkeld. Hierbij wordt nagestreefd dat iedereen binnen het deeg van die donut blijft. De binnenring van die donut betreft de sociaal economische ondergrens en de buitenring geeft een ecologisch maximum aan wat wij van de planeet (klimaat, grondstoffen e.d.) mogen vergen.

Op 22 september organiseerde QCEA een online gesprek in het kader van de pandemie, waaraan door 76 Vrienden en belangstellenden uit 16 landen werd deelgenomen. Bij dit veelzijdige gesprek waarover binnenkort wel een verslag zal verschijnen, viel steeds het woord universeel basisinkomen als één van de beste manieren om aan de schrijnende toename van ongelijkheid een halt toe te roepen.

There is a spirit which I feel

Hertalingen van Erik Dries

Kenneth Boulding heeft 26 sonnetten tussen 1939 en 1942 (!) geschreven. Ze zijn gebaseerd op de woorden die James Nayler twee uur voor zijn dood heeft gesproken.

Ik kon het niet laten om een poging te wagen de sonnetten te hertalen. Dat ging soms aardig en soms ook niet. Ik heb me die vrijheid gegund. Nr. I stond in de Vriendenkring van juli/aug. (blz 21) , nummer II in het september nummer blz 14. Hier volgen III en IV.

De tekst van Nayler is te lezen in de vorige Vriendenkring op blz 13.

III More to revenge any wrong	III Beter dan wraak
<p><i>NOW am I veined by an eroding doubt, Insidious as decay, with poison rife. Is love indeed the end and law of life. When lush, grimacing hates so quickly sprout? I thought in ignorance I had cast out The sneaking devils of continuing strife, But as the cancer thwart the surgeon's knife. So does reverse my sword of reason flout.</i></p> <p><i>But though hate rises in enfolding flame At each renewed oppression, soon it dies ; It sinks as quickly as we saw' it rise. While love's small constant light bums still the same. Know this : though love is weak and hate is strong, Yet hate is short, and love is very long.</i></p>	<p>Ik twijfel, ik wil me er niet aan overgeven, Het voelt als verraad; Is liefde inderdaad het doel en de wet van het leven, Nu haat overal zo snel ontstaat? Zoals kanker het mes van de chirurg weerstaat, Is de twijfel in mijn denken weer begonnen... Ik dacht dat ik ruzie en haat In mezelf had overwonnen.</p> <p>Hoewel haat groeit, loeit als vuur, Is het ook snel te doven;</p> <p>Het is fel en van korte duur... Liefde heeft een andere natuur.</p> <p>Dit zwakke vlammetje komt alles te boven; Ze heeft een langere adem en is puur.</p>

IV By delight to endure all things

HOW to endure, when all around us die

Nations and gracious cities, homes and men,

And the sweet earth is made a filthy den

Beneath whose roof black, belching vultures fly

How to endure the darkness, when the sky

Is totally eclipsed by evil, when

Foul grinning Chaos spreads its reign again

And all good things in senseless ruin lie.

Must we be hard as stone? It wears to dust.

As stiff as oaks ? But they untimely break.

As pitiless as steel ? It turns to rust,

And Time from Pyramids will ruins make.

In violence, decay, starvation, need.

What can endure ? Only the living Seed.

IV- Verdraagt alles

Alles gaat kapot, hoe is dat te verdragen?

Landen, huizen, mensen, dieren.

En de mooie aarde die ons heeft gedragen

Is nu een ruïne met zwarte, boerende gieren.

Hoe kunnen we deze duistere dagen,

En de smerig grijnzende Chaos weerstaan?

We horen het kwaad weer overal knagen;

Het goede is zinloos vergaan.

Moeten we zo hard zijn als steen?

Ach, dat wordt ooit stof, verwaait en verwoest.

Hard als staal? Zelfs dat verroest.

In tijden van geweld, verval, honger, pijn en haat,

is de hoop gevestigd op het klein en levend Zaad.

Netwerken in de Vredesweek

Door Frieda Oudakker

Op het eind van de zaterdagmiddag ga ik de sleutel ophalen van het Meester Geertshuis. In dat activiteitencentrum van de kerken in Deventer hebben we maandelijks onze Stille Samenkomst. Deze keer is er wat consternatie als ik om de sleutel vraag: ik kan hem niet meekrijgen, want er is nog een activiteit die avond. Wilma, die dat coördineert, zegt dat ze hem wel bij mij in de brievenbus kan doen, na afloop. Terwijl ze mijn adres opschrijft ga ik erbij zitten en maak een praatje: “Wat gaan jullie doen vanavond?”

vredeswandeling Deventer

Wilma vertelt dat ze de vredesloop gedaan hebben, nu gaan eten en dan nog een gesprek 'in dialoog' hebben. Aan die 'in dialoog' gesprekken heb ik wel vaker meegedaan. Het lijkt op ons gesprek vanuit de Stilte.

“Er is trouwens nog plaats, bij maaltijd en gesprek”, zegt Wilma “er heeft iemand afgezegd.” Oh... dat stemt mij tot nadenken. Het lijkt mij wel interessant om mensen uit deze groep te leren kennen, en niet hoeven koken vind ik altijd fijn. En zo zit ik een uur later onverwachts in een onbekende groep mensen. Eerst voel ik mij een vreemde eend in de bijt. Ze kennen elkaar allemaal en iedereen heeft het druk met de eigen bezigheden en contacten. En tijdens het eten zitten we allemaal in ons eigen hokje, afgeschermd met plastic platen. Wel veilig, maar niet prettig, die glimmende dingen. Tijdens het in dialoog-gesprek verandert dat snel.

De gespreksleider Esther brengt goed structuur aan. Zij is zorgvuldig, rustig, duidelijk en erg open over hoe de dingen voor haar zijn. Dat voelt veilig en geeft contact. We doen verschillende rondes: hoe kom je hier, wat betekent Vrede voor jou, wanneer heb je dat ervaren, welke dromen heb je daarbij en hoe ga je dat handen en voeten geven? Bij iedere ronde is er veel aandacht voor elkaars verhalen en waardering voor ieders bijdrage. Heerlijk dat er veel rust er in de rondes zit. De deelnemers zijn blij verrast te horen dat er in Deventer een Quakergroep is. Ik vertel dat we één keer per maand daar bij elkaar komen en via de Quaker website te vinden zijn. Later horen we van Esther dat ze jaarlijks naar Engeland gaat voor een Ghandi-week. Daar zijn veel Quakers bij. Dáárvan heeft ze de waarde van de Stilte geleerd, die ze nu doorgaf. Als ik blij en intens voldaan naar huis fiets realiseer ik mij ineens wat verbaasd: dit was een ‘Gathered Meeting’. Ik ben benieuwd of er nog verder contact uit voortkomt.

Remedie tegen haat: contact met onze vijand

Door Rutger Bregman, samenvatting en bespreking door Sytse Tjallingii

In 'the Correspondent' een onafhankelijk van reclame inkomsten online nieuws en opinieforum verscheen een interessant artikel van Rutger Bregman. Rutger is bekend van het boek 'De meeste mensen deugen'. Het raakt aan de Quaker getuigenis van 'dat van God in ieder mens'. Dit artikel over de waarde van contact tussen vijanden bij conflicten laat zien dat deze Quaker getuigenis niet naïef is maar goed onderbouwd wordt door de wetenschap en tastbare resultaten geeft.

Rutger geeft op een spannende manier verschillende voorbeelden van hoe contact tussen vijanden begrip en respect kan brengen en zelfs oorlogen kan voorkomen.

In het Zuid-Afrika van de apartheid leefden de tweelingbroers Constand and Abraham Viljoen. Ze zijn geboren als witte Afrikaners. Het is adembenemend te lezen hoe ze beiden een hele andere loopbaan kiezen. Ze komen lijnrecht tegenover elkaar te staan: de een als legeraanvoerder van de pro-apartheid beweging, de ander als dominee die voor verzoening en afschaffing van de apartheid vecht. Ze zoeken elkaar na jaren scheiding op en gaan op bezoek bij Nelson Mandela. Ze komen tot de conclusie dat als er oorlog komt er geen winnaars zullen zijn. Dat speelt een grote rol bij de vreedzame overgang naar een democratie.

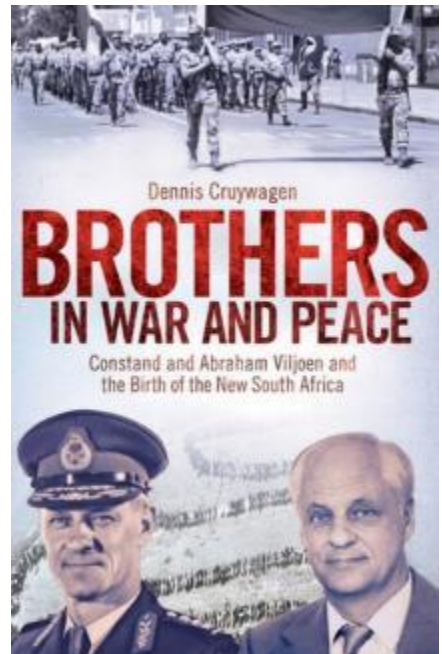

Indringend is de wijze waarop Rutger de 'Mandela benadering' beschrijft. Het is zo indrukwekkend, dat ik iedere keer dat ik er over lees geëmotioneerd ben. Wat een spirituele kracht van iemand die 27 jaar in de gevangenis zit. Respect, interesse, luisteren, studeren over de ander, contact zoeken, over haat en bloedvergieten heenstappen. Elke keer dat Constand Viljoen Nelson Mandela's hand schudde, groeide zijn bewondering voor de man die hij ooit als terrorist beschouwde. En het gevoel was wederzijds. Mandela ontwikkelde een groeiend respect voor de generaal en ging hem, in tegenstelling tot carrièrepoliticus De Klerk, vertrouwen. 'Hij pakte de arm van mijn broer,' zou Braam later zeggen, 'en hij liet hem niet los. Dit is de kwaliteit van contact: vriendschap, waardering over meningsverschillen heen.

Ik woonde bijna tien jaar in Mozambique en reisde enkele keren door Zuid-Afrika in de tijd van apartheid. Ik las Mandela's (auto)biografieën. Mandela is mijn grootste voorbeeld van het succes van geweldloosheid! De Quakers in Zuid-Afrika hadden dezelfde visie en hebben hier ook een bescheiden rol in gespeeld achter de schermen.

Hoe zit het met de wetenschappers die de rol van contact in conflictsituaties bestudeerden? Gordon Allport was een Amerikaanse psycholoog-onderzoeker. Hij verloor zijn vertrouwen in de contact strategie, tijdens zijn bezoek aan het Zuid-Afrika in de tijd van apartheid, zo groot was de haat en zo keihard de apartheidsideologie. Maar de veel jongere Pettigrew, die hem vergezelde hield dit vertrouwen wel en kwam na de omwenteling terug.

Een mooi voorbeeld uit eigen land: In Gorkum was in 2015 eerst fel protest tegen de komst van Syrische vluchtelingen. Dit was oordelen zonder contact. Want na drie jaar waarin stapsgewijs een steeds beter contact was gegroeid wilden de bewoners dat de Syrische vluchtelingen zouden blijven, toen deze asielzoekers elders werden ondergebracht. "We hebben hier geen problemen gehad. In feite was het allemaal positief", meldde een man die nog maar een paar jaar eerder met geweld had bedreigd. "Het is een plek geworden om te samen te komen, zoals een buurthuis. Ik ga er graag een kop

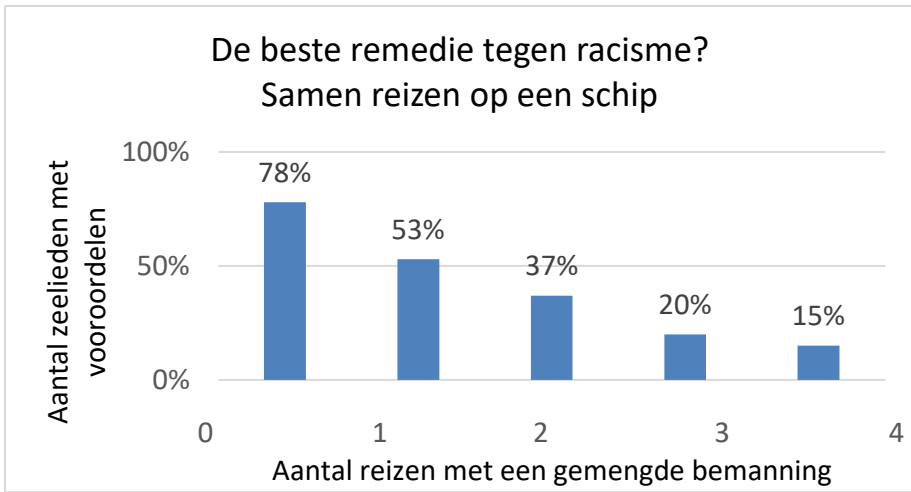

koffie drinken." Indrukwekkend hoe vijanden in vrienden kunnen veranderen! Ik kan me nog goed herinneren hoe warm ik werd toen ik deze man op televisie zag!

Het tegenovergestelde is helaas ook waar: het onderzoek naar Trump stemmers. Nadat Donald Trump in 2016 tot president was gekozen, werd duidelijk dat we nog maar al te vaak in onze eigen bubbels leven. Twee sociologen toonden zelfs aan dat "het raciale en etnische isolement van blanken op postcodeniveau een van de sterkste voorspellers is van de steun van Trump". En ook dat hoe verder de afstand tot de grens tussen de VS en Mexico, hoe groter de steun is voor de man die campagne voerde om een gigantische muur tussen de twee landen te bouwen. Het probleem was met andere woorden niet te veel contact tussen Trump-kiezers en moslims en vluchtelingen, maar te weinig.

Hetzelfde patroon speelde zich helaas ook af bij de stemming over Brexit die in 2016 in Groot-Brittannië werd gehouden over het al dan niet verlaten van de EU. In gemeenschappen die cultureel minder divers waren, stemden verhoudingsgewijs meer inwoners voor de Brexit. Ook in Nederland zijn de hoogste concentraties populistische partijkiezers te vinden in gebieden met de hoogste concentraties blanke inwoners met weinig of geen contact met andere culturen. Een Nederlands team van sociologen ontdekte dat wanneer blanken meer contact hebben met moslims ze ook minder islamofob zijn. Niet alleen dat, diversiteit kan ons ook vriendelijker maken. In 2018 heeft een internationaal team van onderzoekers aan de Universiteit van Singapore op basis van vijf nieuwe onderzoeken vastgesteld dat mensen die in meer diverse gemeenschappen leven zich vaker identificeren met de hele mensheid. Als gevolg hiervan vertonen ze ook vriendelijker, behulpzamer gedrag jegens vreemden. Dit werd ook aangetoond na de bomaanslag op de Boston Marathon in 2013, toen bewoners van meer diverse buurten meer hulp boden. De gevangenen in Noorwegen kiezen voor menselijke behandeling ipv straffen. De gedetineerden als mensen te behandelen, dat geeft een veel lager recidivisme en is veel goedkoper. Mijn eigen ervaring in de jeugdgevangenis 'Huis van Hoop' in Ramallah heeft mijn beeld van jongeren die een misstap hebben begaan compleet veranderd.

Hoe werkt dat dan, contact met de vijand? Opmerkelijk is het onderzoek naar vooroordelen onder zeelieden. Het aantal reizen per schip met contact van witte zeelieden met mensen van andere culturen is bepalend voor de hoeveelheid vooroordelen. De meeste vooroordelen zijn er als er nog geen contact was. Zie de grafiek op de volgende bladzijde.

Erica Chenoweth geloofde dat de ‘Mandela methode’ naïef was. Macht komt uit de loop van een geweer, dacht ze. Ze verzamelde een enorme hoeveelheid gegevens van verzetsbewegingen sinds 1900. Ze ontdekte dat maar liefst 50% van de geweldloze acties succes heeft en maar 26% van de gewelddadige acties. Bij geweldloze acties zijn 11 x zoveel meer mensen betrokken en wordt veel contact gemaakt en ontstaat er begrip en respect. Pettigrew die met Allport naar Zuid-Afrika was geweest deed een onderzoek met gegevens uit 515 studies uit 38 landen over conflicten. Hij kwam tot de eenduidige en overtuigende conclusie: contact werkt!! Maar helaas heeft één negatieve ervaring veel meer invloed dan een positieve. Gelukkig zijn er veel meer positieve ervaringen en kunnen deze de ene negatieve compenseren. Contact heeft tijd nodig, luisteren en bevragen van elkaar, om elkaar beter te begrijpen. Dan ontstaat pas respect, waardering en vriendschap.

Na het lezen van dit stuk ben ik er nog meer van overtuigd dat ook wij nog meer uit onze eigen bubbel zouden kunnen komen.

Hoeveel treden wijzelf buiten onze eigen bekenden kring en maken wij verbinding met mensen uit andere segmenten van de samenleving en andere culturen?

Wie hierover persoonlijke ervaringen zou willen delen is van harte welkom! Graag ontvang ik als redacteur van de Vriendenkring hierover bijdragen voor de volgende Vriendenkring.

Liederen in de nacht

Bron: onbekend

Godsverlangen stimuleert mij niet tot smeebeden maar tot stilte....

Om de innerlijke Stem gewaar te worden die in de ziel 'Lieder ohne Worte' zingt.

Liederen die ons bewustzijn verruimen, waarin leven en dood elkaar omhelzen waarin alle barrières worden overstegen.

Liederen die ons troosten in de nacht en beschermen tegen de hitte van de dag.

Kinderen en Eenzaamheid

'Children and solitude'

Stukjes uit Pendle Hill Pamphlet 125 door Elise Boulding, 1983, uitgezocht door Erik Dries

Elise begint met een herinnering aan 'some fruits of solitude' van William Penn.

Ze vertelt daarin over haar onderzoek naar kinderen en 'solitude' (de vertaling is 'eenzaamheid', maar Elise doelt op de tijd dat kinderen zich even terugtrekken, alleen met zichzelf zijn). En ze constateert dat het vooral als negatief of ziekelijk beschreven wordt. Onder hoofdstukken als teruggetrokken gedrag, vervreemding, introversie, isolatie of gewoon eenzaamheid. De positieve kanten van alleen zijn/waren moeilijk te vinden. En zij vindt het belangrijk.

"Ik ga nog een stapje verder en zeg dat de mens op een spiritueel doodlopende weg zal komen, als hij geen tijd neemt om alleen te zijn zodat er dingen binnen in hem kunnen gebeuren.

Het is mogelijk om kinderen en volwassenen te verdrinken in een constante stroom van stimuli;

om hen te dwingen zoveel energie te besteden aan de buitenwereld, dat het innerlijke leven en de creatieve verbeelding, die daaruit voortvloeit, verdroogt of krimpt."

Dan beschrijft ze het gevaar van zintuiglijke deprivatie; als je geen prikkels van de buitenwereld krijgt gaan de hersenen zelf prikkels maken en ga je bijvoorbeeld hallucineren. Maar 'continue hallucinatie is niet het gevaar voor de meeste van de kinderen. Zij worden eerder geconfronteerd met het gevaar van wat wij fantasie-onttrekking zouden kunnen noemen. Ze hebben niet genoeg perioden van terugtrekking uit stimulatie van buitenaf, en moeten daarom vertrouwen op het ontwikkelen van een reeks stereotiepe reacties op die omgeving om zichzelf te beschermen tegen het moeten omgaan met meer percepties die ze aankunnen.'

'We vinden het gewoon dat 'alleen zijn' van essentieel belang is voor de creatieve kunstenaar of bij het ascetisch verlangen naar de heilige, maar we realiseren ons niet wat een onmisbare voorwaarde het is voor alle mentale en spirituele ontwikkeling.'

Ze heeft het verder over het moment dat een kind zich realiseert dat het iemand is. Over religieuze opvoeding.

'Tegenwoordig is een kind alleen al erg genoeg, maar geef hem dat zwarte boek in zijn hand en je vraagt echt om problemen!'

En over de eerste Quakers

'Voor de vroege Quakers was het recept voor religieuze opvoeding eenvoudig: geef het levende menselijke voorbeeld van een door God gericht leven in het gezin en de meeting; zorg voor voldoende kansen voor religieuze ervaring in worship binnen de familiekring en in de meeting; geef tijd voor het lezen van de bijbel en persoonlijke reflecties in afzonderdheid.

Tegenwoordig zouden we niet zomaar extra tijd geven aan het proces van 'religieuze ontwikkeling': meer intellectuele synthese, meer schoonheids ervaring, en meer aandacht voor maatschappelijke zorg.

Maar we zien gemakkelijk dat kritische ingrediënt van 'alleen zijn' over het hoofd, zonder welke de identiteit van de zoekende ziel voor altijd ongedifferentieerd blijft van het smorgasbord van ervaring waarmee het zich voedt'.

(Haar engels is niet altijd even makkelijk te vertalen, sorry)

Leuk dat ze dan nog even terugkomt op 'the fruits of solitude':

'Dit zijn dan de 'fruits of solitude' voor kinderen: een gevoel van wie en wat we zijn, waar we vandaan komen, hun plek in Gods wereld. En uit deze positieve en veilige relatie met het universum komt de vrijheid om te 'spelen' met de schepping in de beste zin van het woord.'

En dan gaat het verder over de vraag hoe we het 'creatieve alleen-zijn' kunnen stimuleren bij het kind. Ze laat dan o.a. Rufus Jones aan het woord over de zondagse Quaker bijeenkomst:

'het lijkt niet nodig om Quaker stilte uit te leggen aan kinderen ... ze voelen wat het betekent. [...] Ik betwijfel of er een andere manier van 'godsdienst' is, die met een subtielere kracht werkt of die de morele en spirituele beleving van het kind op een effectievere manier aan het werk zet.'

En ze eindigt met haar zorgen over de drukke agenda's van kinderen, en pleit voor meer aandacht voor 'de Interne Coördinator' en het alleen-zijn, om die Interne Coördinator te kunnen horen.

Traaggas en mensenrechten

In Deltalicht QCEA blog, door Isfried Rodeyans

Wij zijn door TV en nieuwsvoorziening zo gewend geraakt aan beelden met traangas, dat het een gewoon middel lijkt, dat bij ordehandhaving wordt

ingezet. Hoe kan het dat een oorlogswapen, dat op het slagveld internationaal verboden is, algemeen gebruikt wordt tegen burgers?

Wat is traangas?

Traaggas kan in verschillende vormen voorkomen, maar doorgaans wordt *ortho-chloorbenzylideenmalononitril*, kortweg CS-gas, gebruikt. In tegenstelling tot wat de naam suggereert, is het geen gas. Traangas is eigenlijk een poeder met deeltjes kleiner dan 60 micrometer.

Wat is het effect van traangas?

Traaggas veroorzaakt een onmiddellijke zware irritatie van de luchtwegen en traanklieren. Er worden onophoudelijk tranen aangemaakt en de ogen sluiten onmiddellijk. Het slachtoffer is hierdoor de facto verblind en kan zich niet zonder hulp verplaatsen. In neus en keel wordt slijm aangemaakt dat het ademen bemoeilijkt. Bijkomend veroorzaakt het een zeer pijnlijke irritatie op de huid. Tijdens een woelige confrontatie tussen politie en betogers heeft dit alles een enorm gevoel van desoriëntatie tot gevolg. Door gebrek aan adem en zicht heeft het slachtoffer onmiddellijk lichamelijke en psychologische paniekreacties.

Wat kan je doen als je in contact komt met traangas?

Doordat het een poeder is en geen gas of vloeistof, blijft het op de huid en in de kleren kleven. Vele activisten geloven dat bij contact met traangas huid en ogen moeten worden gespoeld met water of melk. Maar omdat het een poeder is, blijft het in contact met vloeistof juist kleven. De zuurtegraad van melk versterkt de irriterende werking van de stof. Wie in contact is gekomen met traangas, moet je onmiddellijk van het gewoel wegbrengen. Dit voorkomt verdere blootstelling aan de stof. Een rustige plek opzoeken vermindert het gevoel van desoriëntatie. Hierna kan men best wapperen om luchtstroom te veroorzaken. Dit zal het poeder wegblazen. De kleren zijn na contact niet meer bruikbaar en moeten worden weggegooid. Preventief helpt enkel een gasmasker. Een sjaal kan slechts minimale bescherming bieden.

Burgers kunnen zich dus nooit adequaat voorbereiden op een confrontatie met traangas.

Waarom is traangas als oorlogswapen verboden?

Tijdens de 1ste wereldoorlog werd traangas gebruikt om de vijand te desoriënteren. Na afloop werd het als wapen door de conventie van Genève verboden. Dit verbod werd nog eens in 1997 bekrachtigd door het Internationaal Verdrag Thermische Wapens. Traangas en andere chemische wapens zoals het bekende mosterdgas, zijn immers niet-discriminatoire. Dit betekent dat het geen onderscheid kan maken tussen soldaten en burgers. Eenmaal het gas gelost, is het overgegeven aan de wind en is er geen enkele controle over.

vluchtelingen in Europa met traangas aangevallen

Waarom zou je het niet op burgers mogen gebruiken?

Dezelfde niet-discriminatoire eigenschappen verdwijnen niet in het gebruik bij betogingen. In een betoging zijn er immers verschillende partijen betrokken. Omstaanders en journalisten worden evenzeer getroffen door het gas. Bovendien zijn niet alle betogers even schuldig aan het gebruik van geweld of vandalisme. Het is dus een zeer ruw middel om betogers aan te pakken. In de groep van betogers kunnen zich ook – en vaak is dit ook het geval –

mensen met ademhalingsproblemen bevinden. Astmapatiënten krijgen het bijvoorbeeld extra moeilijk als ze blootgesteld worden aan traangas. Maar ook de psychologische impact mag niet worden onderschat. Slachtoffers getuigen vaak van een blijvend trauma.

Waarom zet men het traangas dan in?

Politie en overheid zetten vaak niet-dodelijke wapens in om burgers te verspreiden. Maar niet-dodelijke wapens lokken vaak juist meer overmatig geweld uit. De gevolgen van het gebruik zijn vaak minder zichtbaar of herkenbaar. In het gebruik van bijv. tasers wordt een elektrische shock toegediend. Terwijl de fysieke gevolgen van een geweer of mes duidelijk herkenbaar zijn door de wonde, laat een taser geheel geen wonde na. Het is dus aan het inschattingsvermogen van de gebruiker om te weten welke pijn er wordt toegegaan aan het slachtoffer.

Hetzelfde probleem stelt zich met traangas, waarbij enkel de tranen zichtbaar zijn maar het gevoel van paniek en desoriëntatie vaak verborgen blijft. Traangas wordt hierdoor vaak in overdreven proportie gebruikt. In Calais heeft de Franse politie het traangas ingezet om de transitmigranten uit hun kampen te verjagen, meer dan eens, zoals hier in 2017. Het poeder bleef in de kleren en dekens van de migranten hangen. Deze mensen zijn dus niet alleen verdreven, ze zijn ook nog eens van hun schaarse bezittingen beroofd. Een consequentie waarvoor de Franse politie en overheid geen enkele verantwoordelijkheid heeft afgelegd.

In de VS heeft de politie zeer uitgebreid traangas ingezet tegen betogers. President Trump heeft de betogers in Washington uit elkaar laten drijven om een foto van zichzelf te laten maken, voor een kerk met een bijbel in de hand. Dit extensief gebruik van traangas is door een aantal Amerikaanse veteranen publiekelijk aangeklaagd. VN-mensenrechtencommissaris Liz Throssell en vredesorganisaties in het Verenigd Koninkrijk hebben samen met parlementsleden van alle partijen gevraagd om de aanvoer van politiewapentuig vanuit de UK te stoppen. Ondanks hun protest gaan de leveringen door en de handel in traangas wakkert politiegeweld wereldwijd aan.

Het gebruik van traangas moet worden gestopt!

Traangas is een wapen dat geen onderscheid maakt tussen kinderen en volwassenen, omstaanders en betogers, schuldigen en onschuldigen. De inzet van het wapen geeft direct aanleiding tot buitenproportioneel gebruik. Hoe kan het dat een wapen, dat om diezelfde redenen verboden is als oorlogswapen bij internationale verdragen, toch in algemeen gebruik wordt door overheden tegen haar eigen burgers?

Spiegelreis

Een moslim en een christen op reis door elkaars geloof

Auteur Enis Odaci, Herman Koetsveld. Boekbespreking van Pax voor Vrede

. In 'Spiegelreis' gaan moslim Enis Odaci en christen Herman Koetsveld met een open blik en notitieblok in de hand op reis door Nederland. Ze bezoeken elkaars geloofsplekken en gaan op zoek naar de overeenkomsten en de verschillen. Het is een reis vol verbazing, ongemak en ontroering. Herman gaat onder andere in gesprek met queer moslims en de imam van de Sultan Ahmet-moskee in Zaandam. Enis bezoekt onder meer de Gereformeerde Gemeente in Dordrecht en een Benedictijns klooster. Uit hun bespiegelingen blijkt dat er niet zoiets is als dé islam of hét christendom. Ook wordt duidelijk hoe belangrijk het is om over grenzen heen te kijken en zonder vooroordelen in gesprek te gaan. Zo wordt de spiegelreis een hoopvolle reis naar de toekomst. Enis Odaci is voorzitter van de stichting Humanislam en zakelijk leider van NieuwWij.nl. Herman Koetsveld is theoloog en predikant voor de Protestantse Kerk. Enis en Herman bouwen bruggen tussen religies met hun stichting Koetsveld & Odaci.

(Deel van een interview in Theoblogie:)

Wat was voor jullie de aanleiding om uw boek te schrijven?

Onze samenwerking bestaat nu bijna 10 jaar. Wij zoeken naar 'de taal van het vertrouwen' als

doorgaand protest, maar ook als heling van het huidige maatschappelijk klimaat van wantrouwen en verharding in het maatschappelijk debat. We wilden ons gesprek verbreden en nog dichter bij elkaars tradities en de veelkleurigheid daarvan komen, daarvan ervaren, daarvan leren. En zo werd het idee van de Spiegelreis geboren: Enis stuurde Herman naar een aantal islamitische gemeenschappen. Herman stuurde Enis naar een aantal christelijke gemeenschappen. Daarna bezochten beiden de bijeenkomsten van de betreffende gemeenschappen, spraken met de leiding en bezoekers en ontmoetten zo mogelijk ook gewoon thuis bij leden. We vertelden onze ervaringen aan elkaar om zo te kunnen spiegelen. Vandaar: Spiegelreis

Racisme de wereld uit

Door Joyce Ajlouny, American Friends Service Committee (AFSC)

Als je treurt om de gebeurtenissen in 2020, ben je niet de enige. Heftige feiten komen in het nieuws: de pandemie tot de politiemoord op George Floyd, de uit de hand gelopen branden in het westen van de VS en de mogelijke repercussies na het overlijden van rechter bij het Hooggerechtshof Ruth Bader Ginsburg. De ene crisis na de andere heeft onderstreept hoeveel er op het spel staat voor ons land, onze wereld, en onze planeet - en hoe dringend we moeten zorgen voor echte en blijvende verandering.

Als wereldwijde gemeenschap zijn we klaar voor verandering. We zijn bereid om voor elkaar te zorgen. En we zijn vastbesloten om elke uitdaging die komt aan te gaan, totdat we de wereld tot stand brengen die we graag willen zien.

We stoppen pas als we het hele racistische systeem hebben ontmanteld. George Floyd zou vandaag moeten leven. Dat geldt ook voor Eric Garner, Sandra Bland, Philando Castile, Breonna Taylor, Tony McDade en vele andere mensen die door de politie in de VS zijn vermoord.

We zien dat de politie straffeloos schade toebrengt aan mensen. Geliefden en leden van de gemeenschap - onevenredig veel zwarte en bruine mensen - worden oud en sterven achter de tralies vanwege een onrechtvaardig strafbeleid. AFSC werkt aan de confrontatie met de brutaliteit van systemisch racisme en onderdrukking die in het verleden politiegeweld, militair geweld tegen demonstranten en massale opsluiting hebben veroorzaakt - en een gewetensvolle beweging naar raciale gerechtigheid en billijkheid na te streven.

We stoppen pas als we een economie hebben die werkt voor mens en aarde. De wereldeconomie, zoals die momenteel wordt beheerd, heeft tot schokkende verschillen in inkomen en kansen geleid in de Verenigde Staten en de rest van de wereld. Met uw steun daagt AFSC uit en probeert zij systemen van economische macht te veranderen die de menselijke waardigheid ontkennen en de duurzaamheid van de planeet ondermijnen. We pleiten voor - en brengen in actie - een economie gebaseerd op solidariteit en gevestigd op de waarden samenwerking, rechtvaardigheid en duurzaamheid.

We stoppen pas als migranten, vluchtelingen en intern ontheemden de macht hebben om te bepalen waar ze wonen en de mogelijkheid hebben om te gedijen in veiligheid en waardigheid.

We zien regeringen over de hele wereld een steeds racistischer migratiebeleid en -praktijken invoeren, vaak in strijd met het internationaal recht. In

plaats van met mededogen te worden verwelkomd, worden degenen die op de vlucht zijn voor geweld, armoede en klimaatverstoring onderworpen aan strenge ondervragingsprocedures, scheiding van gezinnen, uitgebreide bewaking en zelfs fysiek geweld. Enorme detentie- en deportatiemachines werken in het voordeel van particuliere bedrijven met winstoogmerk. Met uw steun pleiten we voor gerechtigheid voor migranten en investeren we in door de gemeenschap geleide inspanningen om migranten en vluchtelingen te ondersteunen.

We zullen niet stoppen totdat de systemen die militarisme en georganiseerd politiek geweld ondersteunen, zijn vervangen door investeringen in duurzame vrede.

Geweldloze benaderingen zijn het meest effectief bij het bevorderen van vrede en gedeeld welzijn; toch blijven de VS en andere regeringen ons belastinggeld steken in wapens en strijdkrachten, massale bewaking en controle en gemilitariseerde politie - die allemaal dienen om het geweld te intensiveren. Met uw steun betwisten we de ongepaste invloed van het industriële complex voor militaire veiligheid en pleiten we voor alternatieven die vrede in stand houden, maatschappelijke ruimte openen, transformatie en genezing bevorderen en prioriteit geven aan menselijke waardigheid en rechten.

Je kunt via het Quakerhulpfonds dit werk steunen. Jouw gift zorgt ervoor dat we de middelen hebben om deze initiatieven voor vrede, gerechtigheid en menselijke waardigheid het komende jaar vooruit te helpen.

Ons vermogen om dit werk te doen, hangt sterk af van mensen zoals jij. Bedankt voor het steunen van onze inspanningen om een rechtvaardiger, vreedzamere en duurzamere wereld op te bouwen.

Laten we de wereld blijven laten zien wat liefde kan doen! In vrede,

Privilège en de pandemie

Paul Holdsworth, QCEA België, bewerking Peter van Leeuwen

Ik schreef dit in mijn stille studeerkamer, waar niemand me zou storen. Als ik frisse lucht nodig had, kon ik naar buiten en genieten van mijn tuin. Ik woon in een dorp weg van de drukte van de stad. Ik hoefde niet met het openbaar vervoer naar mijn werk. Als ik eten nodig had, kon ik naar de plaatselijke supermarkt rijden en kopen waar ik zin in had. Lockdown was geen echte ontbering voor mij, *want ik ben bevoorrecht*. De “bevoorrechten” konden veel van de negatieve effecten van lockdown vermijden.

Thuisonderwijs kon bijvoorbeeld leuk zijn in het middenklasse huis waar elk kind zijn eigen kamer en computer heeft, maar het kon onmogelijk worden in een krappe flat in de binnenstad waar kinderen slaapkamers moeten delen, een computer moeten delen en geen rustige plek hebben om te studeren of een tuin om in te spelen. De bevoorrechten zullen het virus zelf dus eerder vermijden.

Thuiswerken is een aanbevolen manier om ‘veilig te blijven’ tijdens de pandemie; mensen die met woorden en cijfers werken, kunnen het kantoor gewoon ruilen voor de logeerkamer; maar voor anderen - verzorgers, bezorgers, buschauffeurs, schoonmakers, vuilnisophalers - was de veiligheid van thuiswerken geen optie, en in veel gevallen bracht en brengt hun werk hen zelfs in nauw contact met het virus.

Mijn relatieve veiligheid tegen het virus - mijn voorrecht - is gebaseerd op het werk van degenen wier gezondheid meer gevaar loopt. De pandemie heeft aangetoond hoezeer we allemaal afhankelijk zijn van mensen wier arbeid ondergewaardeerd is: de “*sleutelwerkers*” (essentiële dienstverleners) in de samenleving zijn degenen, die in onze samenleving vaak het minst goed betaald worden en de minste status hebben. Veel mensen die al een onzeker bestaan leiden, die per uur worden betaald, met een loon dat maar net in hun basisbehoeften voorziet, zijn zwaar getroffen door de sluiting van hun werkplekken; zonder spaargeld op de bank, hebben ze geen financiële buffer om de noodzakelijke kosten van huur en voedsel te dekken. Tijdens de pandemie is het toch al alarmerende aantal mensen dat afhankelijk is van voedselbanken nog verder toegenomen.

Mijn voorrecht is gebouwd op de achterstand van velen. Maar mijn voorrecht heeft een dodelijke kant: de pandemie laat ons zien dat de scheiding van voorrechten eigenlijk gevaarlijk is voor iedereen. Mensen met een laag inkomen hebben meer kans op chronische gezondheidsproblemen en

ontwikkelen dergelijke gezondheidsproblemen eerder in hun leven. Daardoor worden ze vatbaarder voor het virus.

Laat mij het VK als voorbeeld gebruiken: Recente gegevens tonen aan dat COVID-19-sterfgevallen in Engeland en Wales 118% hoger zijn in de meest achtergestelde gebieden in vergelijking met de minst achtergestelde gebieden. Een deel van mijn bevoorrechtiging komt voort uit de kleur van mijn huid. Sociale en economische ongelijkheid zijn nauw verbonden met raciale ongelijkheid. Raciaal te onderscheiden groepen (soms aangeduid als BAME, "Black, Asian and Minority Ethnic") hebben een veel grotere kans om te sterven aan COVID-19 dan de rest van de bevolking; in het VK vormen ze 18% van de bevolking, maar tegelijk 32% van de intensive care-patiënten! Meer dan de helft van de zwangere vrouwen die in het VK met coronavirus in het ziekenhuis werden opgenomen, had een BAME-achtergrond. De eerste vier artsen die het leven lieten als gevolg van de behandeling van COVID-19-patiënten in het VK waren allemaal moslim.

Op al deze manieren richt de pandemie de schijnwerpers op de ongelijkheid - het menselijk lijden - waarop economieën en samenlevingen in het noorden van de wereld zijn gebouwd. Maar het benadrukt ook de grote wereldwijde ongelijkheden tussen wat soms de 'ontwikkelde' en 'zich ontwikkelende' delen van de wereld worden genoemd. Velen werken in de informele economie en hebben dus geen inkomen als ze ziek zijn of thuis moeten blijven. In India trof de lockdown 400 miljoen informele arbeiders, van wie velen ervoor kozen honderden kilometers naar hun geboortedorp te lopen in plaats van te verhongeren in de steden. Economische migranten kunnen hun legale status in hun gastland verliezen als ze niet kunnen werken.

Vluchtelingen en intern ontheemden lopen een groot risico door het virus, aangezien ze vaak in overvolle omstandigheden leven, al een slechte gezondheid hebben en beperkte toegang hebben tot handenwassen, gezondheidszorg, veilig onderdak en economische hulp. De sociaaleconomische gevolgen van de pandemie treffen vooral vrouwen en meisjes, die vaak in de informele economie werken, of naar verwachting voor kinderen thuis zorgen van school of zieke familieleden, en die met een verhoogde dreiging van huiselijk geweld worden geconfronteerd. VN-secretaris-generaal Antonio Guterres zegt dat het virus dreigt terug te draaien "zelfs de beperkte winst" die is geboekt bij het aanpakken van gender ongelijkheden. Dit soort ongelijkheid en onrecht, zowel lokaal als mondiaal, is niet nieuw. We kennen ze - en we zijn er al tientallen jaren medeplichtig aan.

Gegevens van het Britse Office for National Statistics tonen de grote kloof in schoolresultaten en inkomen tussen rijk en arm; bevoorrecht geboren worden betekent nog steeds dat je meestal bevoorrecht blijft. De beter

gesitueerden hebben 80% meer kans om in een professionele baan terecht te komen dan mensen met een arbeiders achtergrond. Zelfs wanneer mensen met een kansarme achtergrond een professionele baan krijgen, verdienen ze 17% minder dan hun bevoorrechte collega's. Mannen in de armste gemeenschappen in het VK leven gemiddeld 9,4 jaar korter dan mannen die in de meest bevoorrechte gebieden wonen.

Deze voordelen worden niet *verdiend*. Privilege wordt grotendeels *geërfd*. Gewoon geboren worden in een gezin dat blank is, een huis bezit en een universitaire opleiding heeft genoten, dat is genoeg voor een gratis ticket naar een leven vol grote economische en sociale voordelen, ten opzichte van hen die niet zoveel geluk hebben.

Vóór de pandemie had de Europese Commissie al geconcludeerd dat de inkomensongelijkheid in de helft van de lidstaten was toegenomen en dat het niveau van inkomensongelijkheid in de EU-28 te hoog was. De resultaten van de pandemie kunnen de ongelijkheid vergroten en de privilege kloof nog groter maken! Het is dus zaak de ongelijkheden harder te bestrijden dan voor de pandemie.

De pauze in 'normale' activiteiten als gevolg van de pandemie heeft ons wat tijd gegeven om na te denken over het soort wereld waarin we willen leven. De pandemie toonde het menselijk potentieel voor saamhorigheid en solidariteit. Maar hoe gaan we het vertalen? Zal onze vocale steun voor bijvoorbeeld 'eerstelijns' personeel zich vertalen in de bereidheid om hogere salarissen te financieren? Willen we een deel van onze bevoorrechtiging opgeven om naar een eerlijkere samenleving toe te groeien? Regeringen hebben snel gereageerd, vaak met grote beleidsomkeringen, om hun economieën te ondersteunen; Zijn ze nu bereid om radicale hervormingen door te voeren om rijkdom te herverdelen en de kloof tussen de "bevoorrechten" en de "benadeelden" te verkleinen? Dat zou bijvoorbeeld kunnen middels een universeel basisinkomen. Kunnen we profiteren van de kans die de uniek ontwrichtende pandemie biedt om een wereld te bouwen die eerlijker is voor iedereen?

Via Braziliaanse sloppenwijken naar de Groningse opvangboot

INLIA's nieuwe verpleegkundige Astrid Swadberg: Van de Mercy Ships

Al toen ze 10 was dacht ze: later ga ik mensen in arme landen helpen. Astrid Swadberg, verpleegkundige bij INLIA, heeft het gedaan ook. Ze werkte op de Mercy Ships voor de kust van Afrika en in de sloppenwijken van Brazilië. En nu werkt ze weer 'aan boord'; op de opvangboten van INLIA in Groningen.

“Zo leuk om hier op een schip rond te lopen”, zegt Astrid. Ze versterkt het medische team gedurende de corona-periode. Haar loopbaan begint in het Martini Ziekenhuis in Groningen, voordat ze in '93 en in '95 aanmonstert op de Mercy Ships; ziekenhuisschepen voor de kust van Togo, Senegal en Madagaskar. Ze doen oogoperaties, hazenlipcorrecties, verwijderden gezichtstumoren. Dankbaar werk, dat het leven van mensen verandert.

Na wat jaren terug in Nederland neemt ze opnieuw contact op met de moederorganisatie van Mercy Ships, die ook bases heeft in de sloppenwijken van Zuid-Amerika. Vier jaar werkt ze in het Braziliaanse Belo Horizonte. De verpleegpost bij het community center is het voormalige hondenschuurtje. Astrid verbindt er wonden, verzorgt huidaandoeningen, doet triage.

“Eigenlijk wat ik hier ook doe: consulten, directe zorg én kijken of we het probleem zelf kunnen tackelen of naar een arts moeten.” In Belo Horizonte ontmoet ze de Amerikaan Dave, eveneens vrijwilliger. Ze trouwen en verhuizen naar Amerika. Met het idee dat ze nog eens zullen verkassen naar een ander land.

Dat wordt Nederland. “We hadden beiden het gevoel dat God ons hierheen leidde.” Ze begint in 2017 bij INLIA, als vrijwilliger in de TussenVoorziening (een project in Eelde). En dan krijgt Dave in augustus 2018 ineens kanker. Hij overlijdt in januari 2019. Erover praten is nog steeds moeilijk. Buiten zwaait iemand. Astrid kent hem van de TuVo, waar ze als vrijwilliger bevriend raakte met de gasten. Ze raakt er ook bevriend met gasten uit de opvang in Groningen die op de TuVo helpen met vertalen. Maar deze collega-vrijwilligers zijn nu potentieel patiënten.

“Die zie ik dus niet als verpleegkundige. Die gaan naar een van de collega's.” Ze komt ook niet als verpleegkundige op de TuVo, totdat alle gasten met wie ze omging zijn doorgestroomd naar eigen woningen. “Alles wordt hier heel zuiver en professioneel gehouden”, zegt ze, “Heel goed.” Ze zit prima op haar plek. Voorlopig stapt ze niet van boord

Vrienden in het hele land

Maandvergaderingen
(lokale groepen)
bijeenkomsten:

Quaker Secretariaat: Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers).
(Erik Dries en Marlies Tjallingii) e-mail: secretariaat@dequakers.nl.

Penningmeester Nederlandse Jaarvergadering: (Hans Weening)
Bankrek. NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers- te Amsterdam.

Quaker Bibliotheek: Vossiusstraat 20, 1071 AD Amsterdam, open op afspraak 'Bibliothecaris':
Marianne IJspeert, tel. 020-6125703 (06-12730475).

Quaker Literatuur: Willem Furnée; Badhuisweg 149, 2597 JN 's-Gravenhage tel.: 070-
3220544, e-mail: literatuur@Quakers.nu. Bankrek.: NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers-
te Amsterdam. m.v.v. Quaker Literatuur.

Amsterdamse Maandvergadering: Schrijver: Marianne IJspeert, W. de Zwijgerlaan 21-III,
1056JD Amsterdam tel. 020-6125703, e-mail: mijquak.1@online.nl Bankrek.: NL81 INGB
0004 9200 51 t.n.v. A'damse MV Quakers te Anna Paulowna.

Haagse Maandvergadering: Schrijver: Anneke Spreij, e-mail: haagsevrienden@Quakers.nu,
Haagse Maandvergadering, Stadhouderslaan 8, 2517 HW 's-Gravenhage. tel. 070-
3600621, Bankrek.: NL48 INGB 0001 8562 21 t.n.v. Haagse Vrienden, Quakers Den Haag.

Midden- en Zuid-Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Els Ramaker, Prinses Ma-
rijkelaan 31, 4002AT Tiel, tel. 0344 606818/0636361350, e-mail: els@ramaker.me, Bankrek.:
NL67 TRIO 0197 6518 52 t.n.v. MZNMV Quakers.

Deventergroep: Inlichtingen: Frieda Oudakker 0644794366,
email: friedaoudakker@gmail.com.

Noord Oost Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Kees Nieuwerth; Hoofdstraat 26;
9514 BE Gasselternijveen; k.nieuwerth@wxs.nl. Bankrek.: NL12 INGB 0001 5908 95 t.n.v.
N.O.N. MV Rel. Gen. der Vr. te Groningen.

Quaker Hulpfonds: Schrijver vacature. Penn: Dick Meijaard, e-mail: persel@xs4all.nl. Bank-
rek: NL94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds, Quakers, te Amsterdam.

Vrienden voor Brussel (VVQREA): Schrijver: Corien van Dorp, tel: 070-3867309. E-mail:
vvqrea@gmail.com. Bankrek. NL93 TRIO 0391 2219 65 - t.n.v.: Vrienden van de Quakerraad
te Helmond.

Vriendenkring: Per 1 jan. 2019 de abonnementsprijs van de Vriendenkring: €30,- voor Neder-
land en €45,- voor Buitenland (ook Europa). NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers te
Amsterdam met vermelding van 'Abonnement Vriendenkring'. E-mail: [vriendenkringredac-
tie@gmail.com](mailto:vriendenkringredactie@gmail.com)

Waar zijn Quakerbijeenkomsten?

Wijdingssamenkomsten in Nederland en België

Gebruik de email adressen of telefoonnummers om te zien of er fysieke of online bijeenkomsten zijn.

Amsterdam	Iedere zondag 10.30	Vossiusstraat 20, Amsterdam, info: 020-6125703 e-mail: mijquak.1@online.nl
Antwerpen	Geen vaste tijdstippen	Info: Jan Peeters, tel.: 0032.15.24 75 10 e-mail: boekrijk@hotmail.com
Bennekom/	MiZuNe 2° en 4° zondag neem contact op met Els Ramaker	e-mail: els@ramaker.me Op de 2e zondag van de maand is er eerst een gesprek vanuit de stilte en daarna wijdingssamenkomst tot 11.30.
Brussel	Iedere zondag 11.00	Quaker House, Square Ambiorix 50, 1000 Brussel, tel.: 00.32.2.230 49 35
Den Haag	Iedere zondag 10.30 HapStilSnap: 1x per maand 18:15	Stadhouderslaan 8, Den Haag. Kinderen zijn altijd welkom. Bij kennisgeving vooraf is er voor hen een aangepast programma. Info: tel. 070-3600621
Driebergen	Normaal iedere 3° zondag, 10.30.	Onze kinderen verheugen zich op gezelschap! Voor informatie: 0648255846 of per mail: Quakers@marielke.nl
Deventer	3° zondag 10.30 Gespreksavond: informatie bij Frieda.	Meester Geertshuis, Assenstraat 20, Meld je aan bij Frieda Oudakker tel. 0644794366,- email: friedaoudakker@gmail.com
Gent	2° woensdag 20.00-22.00. 4e zondag 11.00-13.00.	In het zaaltje boven Trafiek, aan Pierkespark in de Brugse Poort. (vooraf graag contact opnemen Quakercirkels@gmail.com)
Groningen	2° en 4° zondag 10.30 In De Poort, Moesstraat 20, 9717JW Groningen, tel. 050-5712624	Kinderen zijn welkom! Graag tevoren doorgeven aan de schrijver: Kees Nieuwerth e-mail: k.nieuwerth@wxs.nl
Wijhe, bij Zwolle	Eerste zondag 10.30	Wim Balijon, tel.: 0570-597170 Slotpark 77, 8131 DW Wijhe. Graag aanmelden.
Zwolle	14 okt. 18.00-20.00 huis-kamerbijeenkomst	Hap-Stil-Snap 06-23869715, aanmelden bij Marlies marliestjallingii@home.nl

Iedere Zondag Online Wijdingssamenkomsten 10.30 iedereen (in de hele wereld) welkom, gesproken taal vooral Nederlands Gastheer: Charles Tauber.

<https://us02web.zoom.us/j/3098771347?pwd=eEdiNHR5Q2pDSFpSb0dLbzJwNjhUUT09>
Meeting ID: 309 877 1347; Passcode: Tauber; tel.:+31 20 794 7345

Licht in de natuur

Geef je aandacht aan de donkere delen of aan wat oplicht? Foto red.